

židovská hudební kultura

historicky rozmanité projevy hudebního života židovského etnika
v různých teritoriálních a kulturních kontextech

Židé = národ, který je nositelem židovského monoteistického náboženství, judaismu
dle Bible původ v hebrjeské-izraelských kmenech, jejichž první skupiny odešly kolem 1250
př.n.l. pod vedením Mojžíše z egyptského otroctví do zaslíbené země Izraele
po zničení Izraelského království Asyřany zaniklo 10 severních kmenů a přežil silný kmen
Juda v Judském království; postupně vznikala nová pospolitost s centrem v Jeruzalémě
vliv Řecka

dobyť Římany 63 př.n.l. (král Herold I.)

protiřímská povstání pod Flaviem či Bar Kochbou potlačena

násilné vytlačení Židů z Izraele --- žití v podmínkách diaspory (hebrejsky golet; k rozšíření
termínu diaspora přispěla irská prezidentka Mary Robinson)

= rozptýlení národa mimo původní kořeny po celém světě a žití v různých centrech, kde si
národ uchovává národní a náboženskou identitu

ve středověké křesťanské společnosti vystaveni perzekucím (vyhoštění z Anglie, Francie) a v
důsledku křížáckých pogromů (= protižidovské demonstrace spojené s útoky na jejich
majetek) a morových epidemií odcházeli do střední a východní Evropy

1492 vyhnání ze Španělska a později i Portugalska (> Sefardité)

v 16. a 17. stol. usídlování v Polsku

v 18. a 19. stol v Německu

postupně získávali občanská práva > emancipace, narušovaná vlnami antisemitismu
nacistická genocida

antisemitismus = projev náboženské, národnostní a rasové nesnášenlivosti

Židé + Arabové + Féniciáné + další = Semité (Sem = jeden ze synů Noemových)

holocaust = řecké označení pro hebrejské šoa = zničení, zápalná oběť, užíváno hl. ve smyslu
vyvraždění kolem 6 mil. Židů nacisty, kteří Židy prohlásily za nižší rasu a zbavovali je
občanských práv a majetku

sionismus = židovské národní hnutí, usilující o obnovu židovského státu v Izraeli (Sion =
pahorek v Jeruzalémě, kde bibličtí proroci očekávají příchod Hospodina)

14.5.1948 obnovena státnost Izrael

války s Palestinci

šofar = židovský dechový nástroj zhotovený z beraního rohu, užívá se při bohoslužbách
(plochý a úzký s vydlabaným malým nátrubkem)

hudba:

bojové písně, oslavné zpěvy

chrámová hudba - žalmové zpěvy, které jsou jedním z hl. pramenů křesťanského
bohoslužebného zpěvu

synagonální zpěv od 6. st. n.l. svěřen profesionálnímu zpěvákovi

18. st. východní Evropa - rozvoj lidových duchovních písní chasidů (chaidismus - boj za
lidovější a rovnoprávnější formu judaismu)

sefardští Židé

Sefarad = středověké označení Pyrenejského poloostrova

první zmínky o židovských obchodnících 70 n.l.

10. - 12. st. rozkvět díky přízni muslimských vládců

2 pol. 12. století vytlačeni Berberskými kmeny na sever do rodicích se křesťanských království

1391 první rozsáhlý pogrom

1492 vyhnání a usazují se na severu Afriky, na Balkáně, v Osmanské říši (např. v řecké Soluni), v Itálii..., jiný proud směřoval na sever do Francie a Nizozemí
odlišný ritus i jazyk (ladino) od

aškenázští Židé

Židé z oblasti dnešního Německa z původního Aškenázu, z oblasti, kde se hovořilo jazykem jidiš, jehož základem je němčina a hebrejščina

od 13. a zejména 17. st. se jidiš šířil do střední a východní Evropy, kde se mísil se slovanskými prvky

hudba: prazáklad dnešního klezmeru

dříve převažovali sefardští, dnes aškenázští

klezmer

eklektický styl židovských i jiných vlivů s prvky hudby východního Polska, Moldávie, Ukrajiny a Balkánu, odkud Židé nejvíce emigrovali do USA

první masový exodus Židů z Evropy do USA: 2. pol. 19. st., naposledy v souvislosti s 2. sv.v., který znamenal zánik žid. komunity ve střední a východní Evropě.

židovské vlivy se zde zpočátku rozplynuly, avšak kolem 1980 revival - aktualizovaná podoba starých forem, v čele s kapelou **Klezmatiks** (1. album 1988 v Berlíně)

klezmerské americké skupiny vyjížděly hledat své kořeny do Evropy

americký příklad budíček vyvolal evropský klezmer (polští **Kroke**, němečtí **Di Grine Kuzine**)

2 hebrejská slova: kley = nástroj, zemer = píseň

klezmerim = muzikanti

hudebně: styl vycházející z tradic světské židovské hudby (šraml x od synagogálních zpěvů), písně světského i náboženského obsahu a tance, s melodiemi spontánně zdobenými

klouzavými přechody, trylky, ozdobnými figurkami

tradice hudby na svatbách a dalších oslavách

obsazení: housle, klarinet, basa, malý cimbál; nebo též bubínek, činel, píšťalka...

z Ev. vymizely, ale díky amer. příkladu revival

židovská melodika - pikantní koření, které lze s leccíms kombinovat (Teagrass, Traband)

současný Izrael

malá země s méně než 6 miliony lidí, ale přes stovku národností, stát od 1948, díky imigrantům mix ze všech možných zemí včetně východní Evropy, vliv arabské kultury,

osobnosti, např. výrazné zpěvačky:

Ofra Haza z jemenské rodiny v Tel Avivu, 2 roky v izraelské armádě, ve 24 letech 2. místo v Eurovizní soutěži, mezinárodní úspěch s kolekcí jemenských písní, 1987 přežila havárii letadla, od konce 80. let úspěch v Německu, za album Kirya grammy
2000 zemřela na záhadnou nemoc

Chava Alberstein narozena 1947 v polském Štětíně, její rodiče utekli před holokaustem do Ruska a 1951 emigrovali do Israele, izraelská Joan Baez

Yasmin Levy nová generace, rozvíjí revival sefardské hudby; otec turecký ladino zpěvák a muzikolog; zemřel, když jí byl rok, ale matka jí pouštěla otcovy desky, též 2 roky vojna!
Locura = Bláznění /dívka posedle tančí na ulici a všechny poblázní/, napsáno řeckým Romem Kostasem Pavlidisem (ladino souvisí se španělštinou, jsou zde i prvky flamenca)

Yair Dalal nar. 1955 iráckým přistěhovalcům, obklopen iráckou, západní klasickou i východní židovskou hudbou; jeden z největších virtuózů na loutnu a housle
kontratenor Emil Zrihan

zpěvačka Zehava Ben popík s arabskými prvky

izraelský hip hop Hadag Nahash

Tea Packs s harmonikou, mix východu a západu